

קובץ מאמרים בעניני

עירוב הצרות במצה או בחמץ בשבת ערב פסח

ועירוב במצות מכונה בפסח

תוכן הענינים

- א. מאמר עשיית עירוב חצרות בשבת ערב הפסח במצה או בחמץ
- ב. עשיית עירוב במצות יד שמקפיד עליהם
- ג. עירוב במצות מכונה כשיש בעירוב מי שנוהג איסור לאוכלם
- ד. האם לעשות עירוב בפסח באגוזים
- ה. סדר עשיית עירוב חצרות בקצרה

להארות והערות

משה אנגלרד

0548483320

ניסן תשפ"א

מאמר עשיית עירוב הצרות בשבת ערב הפסח

במצה או בחמץ

שאלה. הנה בשנה זו חל ערב פסח בשבת, ועל כן רבים שואלים איך לערב בשבת זו, הרי מה שיעשה אין לו פת הראויה לעירוב לכל השבת, כי החלות של חמץ ייאסרו ביום השבת בחצות היום, ואם יעשה במצות, הרי הן אסורות בתחילת השבת, וביותר ביום השבת שאסור לאכול מצה עד הערב כמ"ש בירושלמי והובא בתוס' ובפוסקים, וא"כ אין דבר הראוי לכל השבת.

תשובה.

התשובה לשאלה זו נחלקת לכמה חלקים. א. בעירוב במצה, האם מחמת המנהג שלא לאכול מצה היא נקראת אסורה בכניסת השבת. ב. האם האיסור שיש ביום של ערב פסח מונע מלערב בה. ג. האם יש עוד תנאים כדי לערב במצה. ד. בעירוב בחמץ, האם יש בעיה שהחלה תיאסר באמצע השבת. ה. האם אפשר לערב בה כשיש לו רק פיתות בצמצום כפי אכילתו לשתי סעודות.

ועתה נבוא לבאר אותם כסדרם.

א. בענין המצה בליל שבת בשנה זו שהוא ליל ערב פסח. קי"ל שמצה בערב הפסח אסורה באכילה, כמבואר בירושלמי (הובא בראשונים בריש פרק ערבי פסחים), וכן נפסק בשו"ע וברמ"א (סי' תע"א ס"ב), יש שלמדו שאסור מן התורה (הרוקח), והרמב"ם ורוב הראשונים סוברים שאסור מדרבנן. אבל זה נאמר רק על היום של ערב הפסח, משא"כ בלילה משמע שמותר, ומדברי המג"א (שם סק"ו) דייקו האחרונים שגם בלילה אסור, וכ"מ ברמב"ן (במלחמות שם), אבל הרבה אחרונים (חק יעקב, אליה רבה, הגר"ז, חיי אדם) כתבו שמותר, וכן פסק המשנ"ב (ס"ק י"ב) שרק מעלות השחר אסור. וא"כ מן הדין מותר לאכול מצה בליל שבת, וא"כ אפשר לערב במצה כיון שראויה לאכילה בכניסת השבת.

ואע"פ רבים נהגו שלא לאכול מצה כבר מראש חודש ניסן כפי שהובא במשנ"ב שם, ויש שהוסיפו להימנע מפורים שהוא ל' יום קודם הפסח, ובפרט בליל ערב פסח שי"א (אגר"מ או"ח ח"א סי' קנ"ה) לחוש לשיטת המג"א שהאיסור מתחיל בלילה. מ"מ לכאורה אין זה בגדר איסור המונע מלערב בו, כי זה רק חומרא, והמצה ראויה לאחרים שלא נהגו בחומרה זו. וכיוצא בזה מצאנו במשנ"ב (סי' שפ"ו ס"ק מ"ז) לגבי פת של חדש בחו"ל שנחלקו בה האחרונים, וכתב שמי שנהג איסור רק בתור חומרה, יכול לערב בה. וק"ו במקרה דנן שגם לדעת המחמיר שלא לאכול מצה אינו סובר שאסור לאחרים.

לפ"ז ברור שגם הנוהגים שלא לאכול מצה לפני ערב הפסח, מותרים לערב במצה לכתחילה. ב. עוד יש להוסיף לדון האם האיסור ביום ערב הפסח, שהוא איסור מן הדין ומוסכם בכל הראשונים, ולכאורה נעשית המצה כדבר שאינו ראוי לאכילה, וגם מאכל שיש בו איסור נחשב אוכל שאינו ראוי לעירוב, כמו שמבואר באוסר את הפת בקונם (ס"ו ספ"ו) וכן בטבל ומע"ש שאי אפשר לערב בו (עירובין דף לא.). א"כ לכאורה המצה אינה כשרה לעירוב בזמן האיסור.

אבל באמת גם אם היו צריכים לערב ביום ערב הפסח היו יכולים לערב בה, כיון שכתב הרמ"א (סי' תע"א ס"ב) שלקטנים שאינם מבינים מה שמספרים בלילה מיציאת מצרים מותר להאכילו מצה כל היום, [ואע"פ שאסור לספות לו איסור בידיים, עי' במג"א שבאיסור עשה מותר, ועי' בשו"ע הרב (ס"י) שבדבר של עינוי מותר, וצ"ע שי"ל שאין כאן איסור חפצא, אלא רק כדי שיקיים מצוות הלילה כראוי ולא אחר שמילא כריסו, וכמ"ש בירושלמי כעין כלה קודם ברכה, וזה לא שייך בקטן כזה שאין לו מצוה. ואכ"מ]. והרי מבואר בגמ' (שם דף ל:) בדעת בית הלל, שמערבין בים הכיפורים אע"פ שאינו ראוי לאכילה, והטעם מבואר ברש"י, כיון שראוי לקטנים שאינם מחוייבים לצום. וא"כ המצה בערב הפסח, שראויה לקטנים, מותר לערב בה לכו"ע, ואפילו אם לגדול הוא איסור גמור מן התורה.

ונמצאנו למדים, שמותר לכתחילה לערב במצה גם בשבת שחל בערב הפסח. וכ"כ בשו"ת חלקת יואב (סי' קפ"ו) ובהר צבי שמערבים במצה כי ראויה לקטנים.

ג. אבל יש ענין אחר כשמערבים במצה, שצריך שלא יקפיד מליתן את המצה למי שיבקש לאכול ממנה. ודין זה מבואר בשו"ע (סי' שס"ו ס"ה) שאם מקפיד ואינו נותן אינו עירוב, וכתב שעל כן צריך לזהר שלא יערב במאכל שהכין לצורך השבת. ועי' מה שכתבנו בזה לקמן.

ד. **בענין האפשרות לערב בפת של חמץ**, הנידון הוא שבשבת זו הרי אינה ראויה לכל השבת, א"כ אפשר שאינה מאכל הראוי לערב בו. דין כעין זה מבואר בישועות מלכו (או"ח סי' ל') שנקט שצריך שיהיה ראוי לכל השבת, וכן כתב בדובב מישרים (ח"א סי' קל"ט) בביאור דברי המהרי"ל. ובחלקת יעקב (שם ד"ה ולפי) כתב שלפ"ד אין לערב בחמץ בערב פסח שחל בשבת. וכן כתב בספר שם משמעון על עירובין (דף ס"ו על תוד"ה דאתא).

אבל יש לדון בזה טובא. שכבר כתב בישועות מלכו שיש להקשות מדאמרינן (סי' שס"ה ס"ז) במבוי שניטלו קורותיו או לחייו בשבת והעיר מוקפת חומה, שמותר לטלטל כל השבת הואיל והותרה הותרה. ותירץ דהיינו דוקא כשבכניסת השבת בבין השמשות היה ראוי להיות קיים לכל השבת, משא"כ באופן שמתחילה אינו ראוי לכל השבת אינו כשר כלל. אבל קשה מגמ' ערוכה (עירובין דף לו.) שאם אמר ככר זה היום חול ולמחר קודש מערבין בה, כי ראויה בתחילת השבת, אע"פ שבודאי תיאסר א"כ לכל השבת. ובישועות מלכו עמד בזה ונחסר שם סוף דבריו.

אמנם כנגד זה מבואר ברמ"א בסי' שס"ה שם, שאם ידעו מערב שבת שהקורה עומדת להיסתר באמצע שבת, לא אמרינן בה הואיל והותרה. וכן הביאו האחרונים ראייה משתי חצרות שעשו פתח ביניהם שעומד להיסתם באמצע השבת, אינם יכולים לערב יחד. ולעומת זאת הרי מותר לאכול את הפת באמצע שבת לכתחילה, כמ"ש הרמ"א (סי' שצ"ד) שיבצע עליה בסעודת שחרית, אע"פ שנאבדת ולא נשארת כל השבת, וההיתר לטלטל בפשטות הוא מדין הואיל והותרה הותרה [עי' רש"י דף לה. ד"ה משחשיכה], ובכל זאת מותר גם לתכנן מראש שיאכל אותה. הרי מבואר שאין צריך שתהיה עומדת לכל השבת. וכבר הוקשו כן למהרי"ל (הלכות ער"ח) ע"ש.

ולכאורה צריך לחלק בין דין הואיל והותרה בכשרות המחיצות, שצריך שיהיה עומד להחזיק כל השבת, לבין הפת דאמרינן הואיל וקיים בבין השמשות את תקנת עירוב די בזה לכל השבת. ועי' בחזו"א (סי' צ"ו ס"ק ל"א) שכתב לחלק, ונראה כוונתו שבפת אינו צריך לדין הואיל והותרה, אלא כיון שקיים הנחת עירוב בבין השמשות כדין במאכל הראוי באותה שעה, יצא ידי חובת התקנה לכל השבת. ולכן גם דבר שייאסר באמצע השבת כשר לערב בו. וע"ע בדעת תורה למהרש"ם (סי' תמ"ד ס"א ד"ה ומשיירין) שהביא ראייה מהעירוב הנעשה בשבת זו במצה, דעל כרחק שנחשב ראוי בכניסת השבת ע"ש.

לכן למעשה העולה מהנ"ל שנחלקו האחרונים האם אפשר לערב בחמץ בשבת של ערב הפסת, ודעת הדובב מישרים לאסור, וצ"ע דברי האוסרים כי לכאורה מוכח שאין צריך פת שראויה לכל השבת, אלא גם פת שתיאסר באמצע השבת מותר לערב בה. וכן כתבו כמה אחרונים להתיר כנ"ל, וכ"כ בשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ו סי' כ"ז אות ג').

ולמעשה מורים פוסקי זמנינו שאפשר לערב גם בחמץ, וכ"כ בספר חכמת הלב שאפשר לערב בין בחמץ ובין במצה.

ה. אמנם הדבר העיקרי והמעכב בעירוב בשבת זו, שצריך לשים לב המערב בחמץ, שלא יקפיד על עירובו מלתת ממנו למי שיקבש ממנו, וכיון שמשירר לעצמו רק מזון שתי סעודות בצמצום, הרי אם יצטרך ליתן לא יישאר לו כדי צרכו לסעודת שבת. ובשו"ע כתב דין זה על כל שבת, אך בזה כתבו המשנ"ב והחזו"א שאם גומר בדעתו לתת מועיל, וכיון שנחוץ לנו להתיר ההוצאה אנו מוכנים להיכנס לספק הזה שנצטרך לתת ולהצטמצם בפת שתישאר לנו, וגם אפשר בדרך כלל לבקש משכנים או לאכול מזונות ושאר דברים המצויים בבית. אבל בשבת זו לא שייך לומר כן, כי משירר בצמצום, וגם אחרים משיירים בצמצום, ויחסר לו עיקר הפת.

לכן זה סיבה טובה שלא לערב בחמץ.

משא"כ במצה שיש לו מזון לשבעה ימים, ומקסימום ששיג באמצע החג עוד מצה, וכל ההפסד הוא רק כספי שהמצה עולה יקר, בזה שוב אפשר לומר שאדם לוקח סיכון על שווי

חצי ק"ג מצות שיצטרך לתת אם מישהו יבקש. לכן אפשר לערב בהם, באופן שגומר בדעתו לתת מחצי ק"ג מהמצות לכל מבקש.

יש שכתבו עוד סיבה לערב במצה דוקא, משום שאין מערבים ליו"ט, ומ"מ כתב המשנ"ב שכשמערב לשבת יאמר שיחול גם ליו"ט כדי להיר הוצאה שלא לצורך, שלדעת הרמ"א נאסרה. ואם מערב בחמץ לא יהיה לו עירוב ליו"ט ראשון של פסח הסמוך לשבת. משא"כ אם מערב במצה יהיה לו גם ליו"ט.

עשיית עירוב במצות יד שמקפיד עליהם

בענין עשיית העירוב חצרות במצות בפסח ובערב פסח, יש לדון מצד המקפיד על עירובו. כידוע המצות בזמנינו עשויות בהידור רב וכל מצה עולה כסף רב, ובפרט משפחות שאוכלות רק מצות יד, מצמצמים באכילת המצות, ואוכלים יותר ממאכלים אחרים. והנה כאשר עושים את העירוב חצרות על מצות, צריך שהאדם יגמור בדעתו שאם יבקשו ממנו את המצות של העירוב, יתן מהם. ולכן כתב השו"ע (סי' שס"ו ס"ה) צריך שלא יקפיד שום אחד מהם על עירובו, אם יאכלנו חבירו, ואם מקפיד אינו עירוב, לכך צריך לזהר שלא לערב בדבר שתיקן לצורך שבת. ובמשנ"ב (ס"ק ל"ה) הוסיף שדין זה נאמר גם כשאחד מזכה משלו לכולם, צריך להתרצות שאם יבאו מבני החבורה לאכול ממנו, שלא יקפיד עליהם. ולפ"ז מי שיש לו מצות בצמצום, הרי הוא מקפיד שלא לתת מהם לשכנים, וא"כ אם מערב בהם אין עירובו עירוב.

וכן היה רגיל הגאון רבי שלו' בן ציון פלמן זצ"ל לומר בשם מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל, שהוא עושה את העירוב על מצות מכונה, שמיועד אצלו רק לילדים ואינו מקפיד עליהם כ"כ, ומוכן לתת מהם למי שיבקש. אבל למעשה אם אדם יחליט שיתן מהמצות למי שיבקש, יכול לערב במצות יד.

ויש להוסיף כשמחליט לערב ולתת את המצות, אינו צריך ליתן את כל המצות, אלא יזכה מהם רק 400 גרם, שהוא שיעור עירוב לכל הדעות (ו"א 450 גרם, לשיטה שצריך ט' ביצים, ועי' בשעה"צ סי' שס"ח ס"ק י"א שיש להקל), וא"כ לכל היותר לא יחסר לו יותר משיעור זה. [ובמק"א הסתפקנו במי שזיכה שני קילוגרם, האם צריך לתת את הכל אם רבים יבקשו, או שיכול לומר שכל זכותם הוא רק בשיעור עירוב מתוך כל המצות. ויש לפלפל במש"כ האחרונים לדון אם הזכות בפת העירוב הוי רק זכות אכילת עירוב, או זכות שותפות גמורה].

עוד יש לעיין כמה צריך ליתן לכל אחד, האם לפי חלקו כשנחלק את הפת לכל הדרים בעירוב, ולפ"ז בעירוב של שכונה יגיע לו רק פירור קטן. או שמא צריך לתת לו כמה שירצה מתוך השותפות, ואפילו כל המזון שתי סעודות. ובספר שמירת שבת כהלכתה, הביא שהגרש"ז אויערבך זצ"ל הסתפק בזה וציידד שצריך ליתן כגרוגרת לכל מבקש עד שיגמר העירוב.

עירוב במצות מכונה כשיש בעירוב מי שנוהג איסור לאוכלם

כאשר עושים את העירוב במצות מכונה, יש לדון האם הם מועילים לשתף את כל תושבי השכונה והבנין, שהרי יש אנשים שנוהגים איסור במצות מכונה ונוזהרים שלא לאכול מהם, ואין מערבים באוכל האסור באכילה, כיון שאינו ראוי לאכילה.

והנה בפשטות יש לומר שאין בעיה במה שהוא לעצמו אינו אוכל, שהרי קי"ל מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה, הואיל וחזי לאחריני (שו"ע סי' שפ"ו ס"ח), וה"ה כאן הרי ראוי לשאר אנשים. אך זה אינו דומה, משום שבנזיר ותרומה ודאי הדבר מותר באכילה לאחרים, משא"כ במצת מכונה, הרי לאותם הנוהגים בה איסור, לשיטתם המצה אסורה לכולם.

ואמנם אם אותם אנשים נותנים לילדים הקטנים לאכול מהן, וכמש"כ לעיל בשם מרן הגרנ"ק זצ"ל ודאי אפשר לערב בזה, כמ"ש בגמרא (עירובין דף לא:): לגבי עירוב בפת ביום הכיפורים, דאע"פ שאסור לגדולים לאכול אמרינן הואיל וחזי לקטנים (רש"י שם). אבל הבעיה תהיה עם אלו שאפילו לילדים אינם נותנים מצות מכונה, ואינם מחזיקים אותם בביתם, ובפרט קהילות צאנו אשר אוחזים אותו לאיסור גמור מטעם הכמוס, לכאורה אינם יכולים לערב במצות אלו, ואם יש אדם מאלו בשטח העירוב אין העירוב מועיל לכולם, דהוי כמו שכח אחד ולא עירב שאסור לכולם.

והנה כעין נידון זה מצאנו המשנ"ב (סי' שפ"ו ס"ק מ"ז) לגבי מחלוקת האחרונים הידועה האם נוהג איסור "חדש" בחו"ל, והיו רבים שנהגו קולא, אבל היו מגדולי האחרונים אסרו לאכול מהחדש עד ט"ז ניסן. וכתב המשנ"ב האם מי שנוהג שלא לאכול חדש יכול לערב בפת של חדש, תלוי בזה, אם הוא נוהג כך מצד חומרא מותר לערב ולהשתתף בו, ואם הוא נוהג בזה מחמת דעת הפוסקים שסוברים שהוא אסור מן הדין גם בחו"ל, אסור לו לערב ולהשתתף בו, עכ"ל. לפ"ז נראה שכיון שגם לחוששים למצות מכונה אינו חמץ ממש, ואף לדעת הדברי חיים מצאנו, ברור שאינו אלא שהיה רצונו להנהיג כן, ולכן אסר אותן באופן מוחלט, ולא שבאמת חשש לחמץ ממש, וא"כ אפשר לערב ולשתף גם עם המחמירים במצות מכונה.

אמנם יש לפקפק בזה, מחמת שלמעשה בזמנינו סבורים קהילות צאנו שיש בו איסור ממש. דהנה יש לדקדק בלשונו של המשנ"ב מה ההבדל בין הנוהג מצד חומרא לבין הנוהג מחמת דעת האוסרים, הרי גם הנוהג מצד חומרא הוא מחמת חשש לדעת האוסרים, שלדעתם זה אסור מדינא, וגם הנוהג מחמת האוסרים אינו משום שהוא עצמו פסק לאיסור, וא"כ מה ההבדל. על כרחך נראה שהדבר תלוי במחשבת האדם, אם חושב רק לחשוש לאוסרים לחומרא, יכול לערב בו, ואם חושב שחייבים לנקוט כאוסרים, אסור לערב בו, אע"פ ששניהם לא מסברא הלכתית הכריעו כן. ולפ"ז קהילות שסבורים שרבים נקט שיש במצות מכונה חשש

חמץ מן הדין, נוהגים לפי מחשבתם איסור מן הדין, ואי אפשר לערב איתם במצות מכונה. [ויש לעיין בזה בכה"ג שהרב לא התכוון לאיסור מן הדין אלא להנהגה, הרי אין כאן דעה האוסרת מן הדין. אבל מצד שני יש רבנים הבאים אחריו מתכוונים (לענ"ד בטעות) לאיסור גמור. וצ"ע]. אבל בשנת תשע"ט אירע מעשה שמחמתו יצא האדמו"ר מצאנז שליט"א ואמר שגם הם לא פוסלים את האוכלים מצות מכונה, ואינם סבורים שהם עוברים באיסור חמץ ורק לעצמם הם נוהרים בזה. ולפ"ז ברור שאפשר לערב איתם במצות מכונה.

לכן העיקר לדינא שאפשר לעשות עירוב חצרות במצה גם באופן שיש נוהגים בה איסור, ומ"מ יש שכתבו לכתחילה לעשות במצות יד כדי שיהיה העירוב ברור ונקי מכל חשש.

והנה ניגש אלי רב ומו"ץ חשוב בעיר בני ברק, וטען שלדעתו יש בעיה לעשות את העירוב במצות יד, כי הוא היה בכמה וכמה מאפיות וראה את גודל הבעיות של חשש חימוץ גמור, ובכמויות שעושים היום אפיו בחבורות הטובות אי אפשר שלא ישהה חצי דקה ויותר, ולכן אינו מחזיק כלל מצות יד מחשש חמץ גמור, אלא רק מצות מכונה. והנה כבר היו כמה גדולי הוראה שסברו שמצות מכונה של ימינו יותר טובים ממצות יד, אבל בכל זאת לא סברו שהם בגדר חשש חמץ. וא"כ השאלה האם במקומו של הרב הנ"ל ובעוד מקומות שיש אנשים כיו"ב אי אפשר לערב גם במצות יד.

ונראה שגם זה אינו בגדר איסור, ואינו סובר שאחרים אוכלים חמץ, אלא שאינם מקפידים על שהיה כלשהו לאחר עסק הלישה. וכידוע שבודאי יש לזה שיעור רק שאיננו יודעים מהו ולכן חוששים לשהיה מועטת, כל אחד כפי מנהגו וכפי יכלתו, אבל גם שהיה דקה אחת לא יחשב כחמץ גמור. ומסתמא אם יהיה לו רק מצת יד בליל הסדר, יקיים בה מצות מצה. אלא שעכשיו שיש בידו להחמיר, רואה את החומרא כדבר של עיקר הדין, וכיון שזה רק ענין של חומרא, אפשר לערב בו כמ"ש המשנ"ב לגבי איסור חדש וכו"ל. ולכן נראה שגם הוא יכול לערב במצת יד, דנחשב אוכל שראוי לאחרים שאינם חוששים לחומרנו.

האם לעשות עירוב בפסח באגוזים

יש שהעירו שיש פתרון לכל הבעיות שעוררו בעירוב במצות, לעשות את העירוב באגוזים עם קליפה בכשרות הבד"ץ, שזה מאכל שכולם אוכלים בפסח, ולא יהיה שום בעיה של מאכל שאינו ראוי למישהו. והשאלה האם אפשר לערב בזה.

והנה יש שתי תקנות בעירוב, עירוב חצרות שהוא לשתף בין הבתים שבחצר, ושיתוף מבואות שהוא לחבר בין החצרות שפתוחות לרחוב, כשרוצים לערב גם את הרחוב. ויש הבדלים ביניהם, שעירוב הוא דוקא בפת, וצריך שיהיה מונח בבית, ואילו שיתוף יכול להיות בכל דבר מאכל חוץ ממים ומלח, וכגון יין ושמן ואגוזים, וכן אפשר להניחו גם בחצר [רק לא במבוי].

ואע"פ שחז"ל תקנו לעשות שתיהם, וכ"כ השו"ע (סי' שפ"ז) המשתתפין במבוי צריכים לערב בחצרות. מ"מ בזמנינו וכן בכל דורות האחרונים לא עושים את שתיהם, אלא עושים אחד שיש בו את שניהם, וזה נקרא בגמ' (דף פא) סומכים על שיתוף במקום עירוב. אבל נחלקו השו"ע והרמ"א האם צריך שיהיה בעירוב הזה גם את כל התנאים של שניהם [והיינו של עירוב שהוא יותר משיתוף], דעת השו"ע שצריך שהשיתוף ייעשה עם כל תנאי עירוב, והיינו שיהיה בפת דוקא וכן שיהיה מונח בבית ולא בחצר, ודעת הרמ"א שאפשר לעשות גם ביין, וכן כתב (סי' שס"ו ס"ג) שהמנהג להניחו בבית הכנסת, וביארו המשנ"ב (ס"ק כ"ט) דאע"פ שבכנ"ס אינו ראוי לדירה שאסור לאכול בו מפני קדושתו, מ"מ כיון שעירובים שלנו יש להם דין שיתוף אין צרך להניחו דוקא בבית. והיינו מיגו שמועיל לשיתוף מועיל לעירוב, אפילו שאין בו התנאים של עירוב. ואע"פ שאנו נוהגים להניח בבכנ"ס כדעת הרמ"א, מ"מ המנהג בכל הדורות לעשות בפת דוקא כמבואר ברמ"א (שם ס"ו), ועי' ברמ"א בסי' פ"ז שביאר הענין כדי לצאת לדעת האומרים שצריך דוקא בפת. ועי' בחזו"א (סי' צ' ס"ק י"ז).

ולפ"ז אם עושים עירוב באגוזים כדין שיתוף, אינו מועיל אלא לדעת הרמ"א ומדין מיגו דמהני לשיתוף מהני לעירוב, אבל לדעת השו"ע אינו מועיל. ובזה לא מדובר בחומרא של חשש כמו במצות מכונה, אלא בדבר שאינו מועיל מדינא לבני ספרד שפוסקים כדעת השו"ע, וא"כ זה פחות מועיל מהמצות. ומ"מ י"א שלשיטת הרמ"א זה מועיל יותר.

ויש לעיין האם עירוב כזה מועיל לבני אשכנז הדרים בבנין עם בני ספרד, האם גם בזה אמרינן שאם אינו מועיל לכולם הוי כעירוב שאינו מערב את כולם ואינו מועיל, או שמא לשיטה שבאמת מועיל שיתוף לעירוב, הרי זה מערב גם את בני ספרד, רק שהם א יכולים להקל כמותם, ואינו דומה לפת שאסורה לאדם מתוך הדרים בשטח העירוב.

סדר עשיית עירוב הצירות בקצרה

1. לבדוק שהשטח מוקף במחיצות וצורות הפתח כדין, [והבדיקה צריכה להעשות ע"י ת"ח הבקי בהלכות עירובין, מהניסיון מצויים הרבה דינים שפוסלים את המחיצות, ורבים אפילו ת"ח אינם מכירים בהם]. וכשאינו כשר לגדרי ההלכה, העירוב מתיר רק תוך הבנין. ואם קומת הכניסה אינה סגורה, מותר רק מקומה ראשונה ומעלה.

כמו כן יש לבדוק שכל המתגוררים בשטח יהודים שומרי שבת, ואם יש מחללי שבת בפרהסיא [או בצנעא] או גוים צריך לשכור רשותם [כפי דיני השכירות המפורטים בנפרד].

שים לב! אם יש גוי או מומר אחד שלא שכרו ממנו, העירוב אינו מתיר לטלטל מהבית כלל.

2. יקח מצות [במשקל לפחות 400 גרם], או פת בנפח של 800 (וי"א 900) סמ"ק [קרוב לגודל שקית חלב (שהיא 1000 סמ"ק)], וזה קצת פחות מחלה רגילה¹, ויזכה אותם לכולם, כדלהלן.

3. יתן את המצות למישהו גדול שאינו סמוך על שולחנו, [ובדיעבד מועיל כל אדם חוץ מקטן הסמוך על שולחנו (שו"ע סי' שס"ו סי' ומשנ"ב ס"ק ס"ט)], ויאמר לו לזכות באופן זה:

"הגבה זאת, וזכה בזה לכל מי שהשיתוף והעירוב יבוא להועיל לו, וגם לכל מי שהשיתוף והעירוב יבוא בעתיד להועיל לו (לדיירים חדשים ואורחים, או שיתרחב העירוב), ולכל מי שדינו כשכירו ולקוטו של הגויים והמומרים שגרים במקומות שבתחום העירוב."

אין צריך לומר בפה את הנוסח הנ"ל, אלא כדי שתהיה כוונת הזוכה לכך². ויכוין לזכות גם לנמצאים בהיקף הכללי, מחוץ לעירוב הפרטי שעושה, כדי שלא יהא כחולק את עירובו ויפסל³.

¹ שיעור זה מספיק אף לאלף אנשים. וכשיש פחות מ"ח אנשים, מספיק פחות לפי המבואר בשו"ע סי' שס"ח ס"ג.

² לפעמים ממהרים ולא קוראים מתוך הנוסח, ואפשר לטעות בדברים מעכבים. 1. זיכוי הפת הוא גם למי שיגיע בשבתות הבאות, ואם לא חשבו על כך נכון לכתחילה לזכות שוב בשביל שיועיל להבא. 2. לפעמים הזוכה לא שם לב לפרטים ומגביה רק בשביל שיהיה עירוב, ולא מבין ש"זוכה בפת", ולא "עושה עירוב", [ובדיעבד לפעמים מועיל]. 3. צריך לומר שזה גם שיתוף וגם עירוב, ולפרט את כל הנוסח [בדיעבד אם זיכה והניח לעירוב, ולא אמר את הנוסח, מועיל. אבל אם אמר נוסח לא נכון לא מועיל]. 4. להניח את הפת בבין השמשות בחדר שיש בו ד' על ד'. וזה מעכב.

³ מש"כ שאם מזכה לכולם לא נאסר מדין חולק את עירובו, מבואר בבה"ל (סי' שס"ו סי"ד ד"ה מברך) ובחזו"א (סי' צ' ס"ק כ"ח), וכן בבית מאיר (סי' שס"ו), ודלא כחכם צבי שאסר בכל אופן. ומי שרוצה לצאת דעת החכם צבי, יעשה תנאי שאם יש עירוב אחר שמועיל הריני מצטרף איתו ולא עושה את שלי.

יש אומרים (חכמת הלב עמ' 17) בנוסח אחר: "זכה במצות אלו עבור כל החייבים בעירוב שגרים בהיקף המחיצות הכשרות שאפשר לטלטל אליהם כדין, מהבית בו יונח העירוב וכו'". בנוסח זה ישנו דגש שמזכים רק למי שבמקום שאפשר לטלטל אליו, למעט מי שנמצא בחצר ובהיקף שיש בו גוי או מומר, כדי שלא להקנות לו דריסת רגל למקום הפת [עירוב מרגילן] שאז יאסור את העירוב. אבל בנוסח שכתבנו למעלה מובלע פתרון אחר (שכתב בעירובי הצירות

4. אח"כ יגביה את המצות או הפת, טפת, ויזכה לכל האנשים הנ"ל.

5. בעל המצות [או כל אדם] יאמר את נוסח העירוב דלהלן:

"בְּהֵרִין עֲרוּבָא, וְאִם צָרִיךְ גַּם שְׂתוּף מִבּוֹאוֹת שְׂיֵהָא גַם לְשִׂתוּף, וְהָא שָׂרָא לְגַא
לְאִפּוּקֵי וְלְעִוְלֵי (יְהֵא מְתָר לְנוּ לְהוֹצִיא וְלְהִכְנִיס), מִהֶבְתִּים לְחָצֵר וּמְחָצֵר לְבֵתִים,
וּמִבֵּית לְבֵית וּמְחָצֵר לְחָצֵר וּמִגַּג לְגַג, וּמִבֵּתִים וְחֲצֵרוֹת לְמִבּוּי, וּמִמִּבּוּי לְכָל
הַבֵּתִים וְהַחֲצֵרוֹת, שְׁבִמְקוֹם שְׁהַעֲרוֹב וְהַשְׂתוּף יִכּוּלִים לְהוֹעִיל בְּהֵם בְּהוּה או
בְּעֵתִיד, וְכָל זֶה יוֹעִיל לְנוּ וְלְכָל הַדָּרִים בְּמִקּוֹם שְׁהַעֲרוֹב וְהַשְׂתוּף וְכֹל לְהוֹעִיל
לְהֵם, וְגַם לְכָל מִי שְׂיִתְנַסֵּף בְּהֵם, לְכָל הַשְּׂבֵתוֹת וְלְכָל הַיָּמִים מוֹזְבִּים".

ואם אין הנוסח תחת ידו, יאמר "הרי זה לעירוב חצרות, ואם צריך יהא גם לשיתוף מבואות".

6. אם יש עוד מישהו שעושה עירוב למקום זה [כגון שיש עירוב כללי] אין לברך על העירוב,

שמא העירוב הכללי כשר (משנ"ב סי' שס"ח ס"ק כא).

7. יניח את המצות מבעוד יום לפני תוספת שבת, יחד בכלי אחד, בחדר שיש בארכו וברחבו

לפחות 4X4 אמות [2.32 מטר], ויש להחמיר שאין האורך משלים לרוחב, ויש אומרים שכל דבר המחובר לקרקע ממעט מהשיעור [כגון ארונות מטבח ושאר ארונות המחוברים לקיר]. ומקום הנחת הפת יהיה לכתחילה גבוה לפחות טפח מהקרקע (סימן שס"ו סעיף ג' ד').

8. לא יאכל מהפת עד צאת הכוכבים של ליל שבת. ואח"כ מותר לאכול אפילו את כולה. [ואם

רוצה להשתמש בה לשבתות נוספות, צריך שישאר בה שיעור בכל כניסת שבת (עי' סי' שס"ח ס"ד)].

9. צריך שיגמור בדעתו שלא יקפיד אם יבואו מבני העירוב לאכול מהפת בערב שבת או בין

השמשות⁴.

10. צריך שתהיה אפשרות לבני העירוב לגשת אל הפת בבין השמשות, לכן צריך שיהיה מישהו

בדירה או שיהיה מפתח של הדירה בתוך גבולות העירוב, בבין השמשות של כל ליל שבת.

וכן אם המצות ארוזות, צריך שיהיו באופן שמותר לפותחן בשבת⁵.

עמ' שי"ג) שמזכים "לכל מי שיוכל להועיל לו", (כמ"ש בשו"ת מהר"ם שיק סי' קע"ח מטעם אחר שחשש לקני את וחמור).

⁴ בשו"ע (סי' שס"ו ס"ד) כתב מטעם זה שלא לערב במאכלים שהכין לצורך השבת. אבל המשנ"ב כתב שאם כונתו שאם יבקשו ממנו יתן, יכול לערב. וכן כתב החזו"א (סי' פ"ז סק"ב) שאפילו שעושה כן מתוך סבור שלא יבקשו, אם גמר בדעתו שכשיבקשו יתן, מועיל, וכן נוהגים.

⁵ ע"פ המבואר בסי' שצ"ד ס"ב ג'. וכ"כ כמה ספרים. וע"ש בשעה"צ סק"ח שאם יש רק איסור דרבנן הוי עירוב, אך יל"ע כשחל יו"ט ביום שיש שאסור לעבור על שבות לצורך מצוה בבין השמשות.